

NYIRŐ JÓZSEF

Halhatatlan élet

lajh
KÖNYVKIADÓ
Szeged

I.

Kölyökkorom óta „nagyszű”-nek csúfolnak a faluban, de ennek inkább apám az oka – Isten nyugtassa majd, ha meghal –, mert amíg iskolába jártam, addig hangoztatta, hogy neki milyen nagyszű fia van, amíg rajtam száradt a név. Három esztendő múlva mégis kivett a diákiskolából, mert kiderült, hogy minden esztendő egy ökor árába kerül, márpedig bolond ember, aki bizonytalan életű, apró kölykét többre tartja az ökörnél. Zsenge koromban a három ökröt sem hálálhattam meg túlságosan, mert édesapám, ha megharagszik, most is azt szokta mondani, hogy: „Hej, te Dani, te Bojzás Kús Dani! Ha nekem annak idején eszem lett volna, most te nem volnál a világon!...” Szegény feje azonban nem tagadhatja le, hogy a világon vagyok, mert olyan szép szál legénnyé cseperedtem, hogy ahány leány a faluban, mind sikoltva állott meg láttomra, mikor hazajöttem a katonaságtól. Ennek is apám szerette volna hasznát látni, s az én szép piros arcommal a birtokát szaporítani, de nekem olyan bolond a természetem, hogy jóra, bajra, mindenre csak kacagok, s a házassításra azt találtam mondani az öregnek, hogy amíg a nagy szerelem miatt a feszes harisnya meg nem huttyan az inamon, addig nekem hagyjon békét.

– Adott nekem az Isten ész! – fittyentettem.

– Igen, de csak a hígjából! – mérgelődött apám. – Sokra nem mégy vele, ha én nem adok birtokot hozzá!

– Mikor a kicsiből sokat tud adni, abba helybe megházasodom! – vágtam vissza.

– Tisztöld az életet, Dani! – emelte száraz ujját az orrom elé az én öregem.

Hirtelenében azonban meggondolta, hogy ezen a mocskon, amit életnek nevezünk, nincs sok tisztelnivaló, s nemcsak én, ő is elcacagta magát, mert tulajdonképpen ő is csak olyan jókedvű, mókás, furfangos,

tréfacsinaló, kolontos, mint én. Tőle örököltem a bolond természetemet. Többet nem hozta elé a házasságot, de folyton példázódott, hogy milyen nagy dolog a fehérnép, s ki sem lehet mondani azt az érzést, mikor az ember szerettiben a hóna alá szorítja a szeretőjét, s a lelkemnek az áhítattól felakad a szeme, a torka úgy lüktet a forróságtól, mint a tikkadt madaré, a férfi szíve pedig olyan lesz, mint a virágos mező, a csókról nem is beszélve. Még csettintett is a szájával, hogy gusztust csináljon hozzá, s ez olyan furcsa volt, hogy nem lehetett megállni kacagás nélkül, mire apám mérgeesen ismét rám támadt:

– Mire vársz?... Mi akarsz lenni?

– Préfektus! – mókáztam illedelmesen.

– No, ha préfektus, akkor ki a házamból! – csapott el. – Takarodj a vármegyeházába! A préfektusnak ott a helye!... Hova még? – ijedett meg, mikor úgy tettem, mintha mennék.

– Szeretőt keresni! – bosszantottam. – Csak előbb megfőzöm az ebédet, mert mindjárt dél van.

A főzésre még boldogult édesanyám szoktatott volt rá. „Sohasem tudod, mikor veszed hasznát! – szokta mondani. Isten őrizzen tőle, de még a tömlőcben is jó dolgod lesz, ha főzni tudsz, mert megtesznek szakácsnak, s a szenvedés helyett meghízol, megpirosodol, mint az esperes úr.”

Apámnak azonban sohasem tetszett ez az én tudományom, mert nem „férfiüembernek való”.

– Meglátod, akkora csicset eresztesz a platten mellett, hogy leér az öledbe! – véleményezte, de aztán, hogy a múlt aratáskor port hintettünk szegény édesanyámra, belenyugodott, mert ő is hasznát látta a gazdasszonykodásomnak.

Legénybarátaim eleinte még mondogatták, hogy: „Jere, csókolj meg, te szép leány!” – de később még irigyelték is a tudományomat, mert a katonaságnál a román tisztiek előre szalutáltak, hogy a főzésnél kedvezzek nekik, s később az úri vadászoknál is szépen kerestem vele. Ami pedig pénzt hoz, azt meg kell becsülni. Csak a fehérnépeknek nem tudtam megfelelni, mert volt köztük olyan is, aki szemembe mondta: „Bolond vagy te, Dani, hogy az urakra s nem reám pazarolod a szájad ízit!”

Tudtam én azonban, hogy mit csinálok. Ha főzni nem tudok, apám kénytelen lesz vagy a házhoz venni valakit, vagy megházasodni. Az egyik kilopná még a szemünket is, a másik engem hajhászna el a háztól, s úgy kihaszonélvezne a jussomból, hogy nézhetném az eget. A veszedelem nagy, mert túlságosan megvan apámban a hajlam a fehérnéphez. Feketék a csontjai a vénségtől, de most is langalnak, ha közel kerül hozzájuk, s két apadt szeme egészen kihólyagosodik a látukra. Különösen így tavaszidőn kell ügyelgetnem kódorgásaira, mert szívesen megbúvik az éccaka szárnya alatt. Maga is szégyelli azt a dísztelen, második legénykedést, mert nincs a faluban az a lábán alvó, örökös tűz mellett száradt vénasszony, aki ne számítana rá, s ne számigálná magában, hogy apámnak még hány esztendeje lehet hátra. Eléggé restellem, hogy így van, de mit csináljak. Ott hadd jáccódjék a lelkem!

Néhány esztendővel ezelőtt még azzal fenyegetőzött, hogy addig meg nem hal, amíg az első szeretőmet el nem üti a kezemről, de most már éccaka is azt sóhajtozza, hogy „Onoka kéne, te Dani! Onoka!...”

– Reggel említse meg, de most hagyjon aludni! – fordulok ilyenkor mérgelesen a másik oldalamra.

– Bár te merednél meg reggelig! – szontyolodik el apám.

Így vesződünk egymással esztendő óta.

Valamelyik nap a plébános urat is a nyakamra szalasztotta, aki legalább fél órát dicsérgette, kínálgatta a szent házasságot, hogy az milyen szép találmány, s a békés családi életnél a földön semmi jobb nincs, hogy az milyen nagy magyar kötelesség, különösen ma, a kisebbségi sorsban, s gondold meg, Dani fiam, hogy hármas bünt követsz el: Isten, a néped és családod ellen, hogy a negyediket ne is említsem, amit magad ellen vétesz...

Apám bólogat, hogy milyen színigaza van a tisztelendúrnak, én azonban megkérdem:

– Hitet merne tenni az esperes úr amellet, amit mondott?

– Hitet, fiam, hitet! Szent meggyőződésem!

– No, akkor cseréljünk gúnyát – kacagok –, hogy mind a ketten követhessük meggyőződésünket!

Így leforráztam a papot.

– Nekem már késő, fiam! – gyönyörködik bennem.

– Életemben ilyen legényt nem láttam! – keseredik el apám, s behorpad az arca a gondtól. – Ez nem természetes! Nem természetes!

– Majd eljön az ő ideje is! – vigasztalja Isten embere. – No, Istennek ajánlom, kurátor úr! – emelkedik is a székről, mert igazgatósági ülés van a szövetkezetben, s így is túlságosan itt felejtette magát.

Nagy, testes ember az esperes úr, aki a sietségtől nem kap tüdőgyulladást, de minnek is siessen, hiszen minden lépés úgyis közelebb visz a halálhoz, minnek engedjen a kényelméből, s az igazgatósági tagok várhatnak. Az még jó is a tekintélynek.

Szegény öregem olyan boldogtalanul imbolyog a pap nyomában, hogy a szájamhoz kell kapnom a markomat, nehogy kitörjön a kacagás, s alig várom, hogy újból négy szemközt maradjak apámmal, és kiöntsem a jókedvemet előtte, hogy így felsült a pappal.

Nézek ki az ablakon, s hát látom, hogy még mindig a kapuban diszkurálnak. Azt mondják erről a mi papunkról, hogy nálánál értelmesebb, tapasztaltabb, az élet zezgugaiban jártasabb ember nincs a környéken, de most akár le is térdelhetne apám elé, akkor se bírna lelket önteni bele, olyan morcos, s csak a bajsztát nézi szótlanul, mint az alvó macska.

Mit beszéltek a pappal, mit nem, azt nem tudom, de apám e perctől kezdve úgy tett, mintha a világon se volna, csak imbolygott álmodozva, mint barát az üres templomban. Tudtam, hogy valamin töri a fejét, de nem volt időm vele bibelődni, mert szántani kellett menni, ekét, boronát előkészíteni.

Reggel azonban látom, hogy apám nem mozdul, csak a csergére kitett kezét nézi, mintha azt várná, hogy fehéredjék.

– Csak nem beteg? – szólok hozzá. – Bújjon fel az ágyból!

– Én már többet fel nem kelek! – pihegi. – Hívasd ide keresztanyádat, hogy legyen, aki gondomat viselje... Már nem sokáig kell!

– Ne űzze az esztét! – pirongatom, de az öregem csak nem tágít a halál mellől.

Nem volt mit tenni, özvegy keresztanyám után küldtem. A szántás nem maradhat el, én pedig nem siránkozhatom naphosszat az apám ágya lábánál.

Mire a szememet elpillantottam volna, már ott is volt keresztanyám. Az első dolga az volt, hogy reám támadt:

– Te apagyilkos! Az utolsó pillanatban kell értem küldeni? Azt várod, hogy szegény apád elhagyottan megmuraljon? Neveljen az ember gyermeket a máii világban!... Hogy vagy, lelkem Ignácom? – omlott rá a betegre, a fejét egészen befúrta az apám álla alá. – Senkid sincs, kicsid árvám! Az sincs, aki egy kanál vizet adjon utolsó órádon! Jaj, beh meglátogatott az Isten, édes Ignácom!

Tapogatta, simogatta, ajnározta, kényeztette, megkönnyezte, vigasztalta, a szívét súrolgatta, s olyan közel hajlott a szájához, hogy nincs az az emberi lélek, aki ki mert volna jönni rajta. Keresztanyám láttára az is ijedten ugrott volna vissza a testbe.

Kíváncsian lestem, mit fog mondani mindehhez apám, de szegény csak sápadozott, és a verejték kiült a homlokára.

– Mit tátod itt a szádat? – vett észre újra keresztanyám. – Délben akarsz szántani menni? Eredj, s végezd a dolgodat! Elég bajt csináltál már, ne izgasd ezt a szerencsétlen beteget!

Vállat vontam, s otthagytam őket.

*

Van nekünk egy négyvékás pityókaföldünk Szénacsür tetején. Azal küszködtem egész nap. Köves, mocskos hely, s olyan messzi van, hogy megvénül az ember, amíg odaér. Sebesre szántottam a tenyereimet, az ing megbővült a hátamon a fáradtságtól, s amíg itt én rontom magam, apám kíméletesen a lábait nyújtóztatja az ágyban. Kifogytam a béketűrésből, és meg sem vártam, hogy az est elálmosodjék, hazamentem.

Alig igazodom be azonban az ekével a kapun, hát jön szembe kísért szemekkel keresztanyám.

– Csak nincs valami nagy baj? – hökkenek meg.

– Apád jegyzőt hívatott! – szepegi keresztanyám lüktető hassal.

Ha a falusi ember papot hívat, akkor csak legfeljebb meghal, de ha jegyzőt, akkor végrendelkezik.

– Szóval kitagadott – nehezül el a mellem.